

Bilinç

– Semra EROĞLU · 14 Temmuz 2023

_Bu gün ,günümüzde kullandığımız, bazı tedavi çeşitleri aslında bire bir klonlamadır. Mesela kellik için uyguladığımız saç ekimi ,klonlama kök hücre uygulamalarının tamamı.

Klonlama kelime anlamı olarak; bir canlının fiziksel özelliklerinin yeni bir hücrenin içerisine aktarılması ve o hücrenin de doğal olmayan yollarla çoğaltılarak, bir taşıyıcı vasıtasıyla dünyaya getirilmesi işlemi. Bugün gördüğümüz tüp bebek uygulamaları da aslında benzer bir prensibe dayanıyor.

İşleme tutulan kişinin tüm bedensel yani d-n-a, sını da ki tüm kalıtsal özellikleri, klonlanan hücrelere aktarılıyor.

Normalde, sizin bir klonunuz üretilmek istenilseydi yani kendinizi klonlamak isteseydiniz o klonun da dokuz ay boyunca anne rahminde kaldıktan sonra ,bir bebek olarak dünyaya gelmesi gerekirdi.

1809 yılında Fransız zoolog Jean-Baptiste- Lamarck tarafından yayımlanmış olan, zoolojinin felsefesi adlı ünlü yapıtında, kazanılmış özelliklerin tamamen kalıtsal yolla taşınabileceğini savunmuştu.

Lamarck'a göre ,bizim bütün davranışlarımız, eylemlerimiz seçimlerimiz karakterimiz tamamen sadece d-n-a- da ki kalıtsal özelliklerimize dayanıyordu.

Ama daha sonrasında yapılan araştırmalar ,bizim sadece d-n-a, mız da ki ,ailelerimizden aktarılan genlerle oluşmadığını bizi oluşturan pek çok şeyin de, çevresel etmenlerle, daha sonradan kazanıldığını gösterdi.

Bu durumda ,örneğin benim bir klonum üretilseydi, klon bir bebek olarak dünyaya geleceği için, farklı koşullarda yaşayacaktı. Benimle bire bir aynı zaman mekan ve tecrübeleri edinmediği için. Farklı bir hafızaya sahip olacaktı ve dahası, bire bir aynı gözükmemiz bile mümkün olmayacaktı.

Yani duygusal özellikler ve anılar bire bir klona aktarılamaz.

O yüzden ,sizin kendinizin bire bir aynısı olan bir klonla karşılaşma ihtimaliniz olmadığı için. Kendinizin, klonu olmadığını da bilebilirsiniz.

Kim olduğumuz ve ne olduğumuz gerçeği, bu kısım gerçekten daha ilgi çekici. "Çünkü ben kimim" sorusu, hepimizin hayatının bir bölümünde kafamızı kurcalayan, felsefe tarihi boyunca da tartışılan çok temel bir soru.

Ben kimim ve beni ben yapan şey ne? Bu soruya pek çok kişi benlik yanıtını verir ama "benlik " benlik nasıl bir şey? Neler bana özgü, şimdi bunu tartışalım.

Bu soruya verilen ilk yanıtlardan bir tanesi "badi teori" yani beden teorisi. 5 yaşındaki Derya ile 17 yaşındaki Derya 27 yaşındaki Derya da aynı olan, değişmeden kalen şey ne ? Bedenim. Bedenim 5 yaşındaki Derya gibi gözüküyor olabilirim, ama bir den fazla beden yok ortada.

Dünyada geçirdiğim bu süre boyunca, yani hayatım boyunca bedensel olarak bir süreklilik sağladım bir bedene sahibim. Bedenin tekilliği ve sürekliliği ,beni ben yapan şeydir badi teoriye göre.

Bu görüşe karşı çıkarak, benlik sorusuna farklı bir şekilde yaklaşan düşünürlerden bir tanesi 1689 yılında yayımlanmış olduğu insan anlığı isimli kitabıyla John Locke.

Locke kitabında bir düşünce deneyi kurgular "beden değiş tokuşu".

Bir Prens ve bir ayakkabı tamircisi düşünelim Prens ve bu tamirci uyurlarken Prens zihnini ayakkabı tamircisinin bedenine ,ayakkabı tamircisinin zihnini Prens bedenine koyalım.

Sabah uyandıklarında, ayakkabı tamircisinin yatağında ve onun kıyafetleri içerisinde uyanan kimdir? Locke' a göre, uyuyan insan, ayakkabı tamircisi, ama uyanan kişi Prenstir.

Yani Locke, burada insan ve kişi arasında bir ayrım yapmış oluyor.

Locke' a göre dünkü Deryayla bu günkü Derya aynı.

Derya'yı Derya yapan şey yani, uyuyup uyandığımızda hala aynı kalan şey bellimizdir yani anılarımızdır. Fakat burada şöyle bir sorun var, o zaman alzaymır hastalığına yakalanarak hafızasının büyük bir bölümünü kaybeden kişi kendisi olmaktan çıkar mı?

Yada şöyle düşünelim, kendinle hatırladığın en erken anıların 4 ila 5 yaşındaki bana dair. O zaman bebekken ben ben değil miydim?

Bu çok fazla eleştirilebilecek bir görüş yani Locke un görüşü pek çok açıdan sorunlu.

Benlik nedir sorusu üzerine başka bir yanıt ise 1739 da David Hume veriyor.

İnsanın doğası üzerine adlı kitabında Hume ,benlik fikrinin kendisinin sorunlu olduğunu ,benliğimizi deneyimlerimizden bağımsız olarak gözlemleyemeyeceğimizi söyler.

O yüzden ,benliğin orada bir yerde sabit kalan bir kap, bir şey olmaktan ziyade. Sürekli değişen milyonlarca farklı şeyden oluşan bir yığın olduğunu iddia ediyor Hume.

Ama bu yığın öylesine büyük bir yığın ki ,oradan birkaç küçük parça değişmesine rağmen ,yığının tamamında bir değişiklik olmadığı için.

Biz benliğimizin hala aynı olduğunu ve sürekli olduğunu düşünürüz.

Mesela kendimden örnek verirsem, ben 17 yaşında metalciydim şimdi metalci değilim.

Bazı alışkanlıklarım ,zevklerim ,tercihlerim değişti ama o yığın kocaman yığında küçücük bir nokta olduğu için, bazı şeyler değişirken bazı şeylerde değişmeden kaldığı için. Ben hala tek bir benliğe sahip olduğumu veyahut benliğimiz sürekli olduğu gibi bir yanılının içerisinde düşmüş olurum .

Hume 'nin söylediği mantıklı gibi gözüküyor.

Doğduğunuz andan itibaren, yaşamınız boyunca sürekli bir zincir örüyorsunuz

Hayatınız ilerledikçe, bu zincire halkalar ekleniyor, fakat buradaki fark şu. Bir taraftan zaman ilerledikçe şimdiki zamanda sürekli yeni halkalar eklenirken, zincirin en başındaki halkalardan bazıları yok oluyorlar.

Zincir uzadıkça başlangıç noktasından da giderek kısalıyor.

Bir noktada öyle bir ana geliyor ki o zinciri başlangıçta oluşturan bütün halkalar değişmiş olmasına rağmen ,zincir varlığını devam ettirmiş durumda.

Bildiğiniz gibi felsefede soru asla bitmez:)

Tamam ama bu benlik nerede? Neyle ilişkili? Neremde yada benliğin olduğuna dair bir kanıtımız var mı?

Yani bu bir gerçeklik mi ve dahası o benliğe imkan veren ne?

Eğer ki size ,vücudunuzda en çok neresi sizmişsiniz gibi geliyor dersem? Kimse diz kapağım demez, yani parmaklarım daha çok ben gibi geliyor demez.

Vücudunuzdan bir kısmının alınıp saklanacağını, vücudunuzdan bir kısmının korunacağını size söylesem.

Tahmin ediyorum ki herkes beyinim derdi.

Tamam o halde adım adım ilerlerken şunu bulmuş olduk benlik dediğimiz şey beyinle ilgili.

Biz benlik derken baya baya orda maddi fiziksel bir et parçası olan beyinden mi söz ediyoruz?

Yoksa beynin dışında başka bir şey var mı?

Çünkü biz artık 21.ci yüzyılda ,beynin hangi bölgesini hangi işlevi yaptığını her şeyi biliyoruz.

Yani beynimizdeki bazı noktalar doğrudan bizim davranışlarımızla duygularımızla, hareketlerimizle ilişkili.

Bu durumda bizim daha öncesinde ruh ,bilinç, zihin ,benlik olarak bahsettiğimiz şeyler, belki de daha henüz beyin yapısını yeterince kavrayamadığımız için ortaya attığımız soyut fikirlerdi.

Ve biz beyni yeterince tanıdıkça bu tarz açıklamalara ihtiyacımız kalmadı mı acaba?

Beynimizdeki sinir hücreleri zarar görmesinden biz hafızamızı davranışımızı bizi biz yapan olarak atfedilen pek çok şeyi kaybedebiliyoruz.

Beyne dair bu incelemeler sonucunda ortaya şöyle bir sonuç çıkıyor.

Benim biricik özel varlığım dediğim şey yani Derya dediğim sadece nörolojik süreçler mi? Bütün davranışlarımın duygularımın düşüncelerimin hepsinin temelinde böyle birbiriyle çakışımı var?

Evet diyenleri duyuyor gibiyim, ama öyleyse de yine bambaşka bir problem ortaya çıkıyor.

Dediğim gibi ,felsefenin sorun yaratmakta üstüne yok...

Etik pedofilin psikolojik bir hastalık.

Eğer ki bu hastalık, beyindeki bazı işlevsel bozulardan kaynaklanıyorsa biz o işlevsellersi düzelterek bu hastalığı tedavi edebiliriz demektir bu işin iyi yanı.

Kötü yanı ise, eğer ki pedofili, nin yegane sebebi ,beyindeki bazı işlevler işlevsel bozukluklarsa ve biz bu pedofili, nin tedavisini henüz bulamamışsak o zaman bir pedofili hastasını hiçbir koşulda suçlayamayız yargılayamayız demektir.

Çünkü aslında o beyindeki fiziksel süreçlerin, nöronların hareketlerine bağlı olarak bir neden sonuç ilişkisi içerisinde hareket ediyor demektir.

Haliyle eylemlerimizde ve davranışlarımızda böylesine fiziksel bir neden sonuç ilişkisi varsa biz hangi hakla neye göre insanları yargılayacağız.

İşte ortaya etik bir sorun çıkıyor, hatta etiğin kendisi sorunlu bir hale geliyor. Çünkü klasik anlamda biz ahlaki davranışın tüm dürtülerimize ve bizi onu yanlış davranışa iten koşullara rağmen sadece iyi istediğimiz için yapıldığını savunuyorduk.

Eğer ki belirli nöronlar faaliyetlerinin sonuçlarına göre hareket ediyorsak, bu durumdan ne iyi iyidir nede kötü kötüdür.

Konuya dahil klasik görüş beynimizin ve bazı nöro fiziksel süreçlerin duygularımızı, davranışlarımızı kısmen etkileyebileceği.

Ama tüm bunlara rağmen insanın bilinçli bir canlı olduğuydu.

Bizi hayvanlardan ve öteki şeylerden ayırt edenin bilinçli akıllı bir varlık oluşumuzdur.

Bedenin sana "yap" dediklerine veya çevredeki koşulların seni ona itmesine rağmen onlara "hayır" diyebilme iradesine sahip olmaktır.

Hatta 2500 senelik bütün felsefe tarihi bile ,bu ön kabule bağlı.

İnsanın bilinç sahibi bir canlı olması dahası ,dinlerde bu görüş üzerine kurulu.

Çünkü eğer biz bilinç sahibi ve kendi başına karar verebilen koşulları değerlendirebilen akli bir varlık değilsek dünyada sınınamamızın hiçbir imkanı olamaz.

Bilincin varlığına dair hiçbir kanıt yok, çünkü bilinç gözlemlenebilir bir şey değil, nerede olduğunu bulamıyoruz.

Kafamızın içerisini açsak gösterebileceğimiz bir yerde değil, bu bilincin nasıl işlevi var?

Nerden kaynaklanıyor, neyle ilişkili bilinç gerçekten var mı?..

Bu tarz sorular havada duruyor şöyle söylemekte fayda var diye düşünüyorum bilinç "yönelimseldir".

Semra EROĞLU Şiirleri sevdiren kadın

14/07/2023